

Euskadiko Kultura- eta Sormen-Industrien Azterketa Xehatua:

Liburua eta prentsa, musika eta
ikus-entzunezkoa eta multimedia

| LABURPEN
| EXEKUTIBOA

LABURPEN EXEKUTIBOA

Kultura eta Sormen Industriak (KSI) berrikuntzarako eta garapen sozioekonomikorako funtsezko elementutzat aitortuak izan dira, ongizate orokorra hobetzeko funtsezko zeregina betetzeaz gain. Hala ere, etengabe aldatzen ari den ingurunean jarduten dute, eta horrek aukerak zein erronkak eskaintzen ditu. Erronka aipagarrien artean, kultura ekoizteko, banatzeko eta kontsumitzeko modua sakon eraldatu duen trantsizio digitala dago, baita COVID-19 pandemia bezalako krisi globalak ere, azken horiek industria asko negozio eredu eta merkatu dinamika berrietara azkar egokitzea behartu dituzte. Hala ere, erronka horiek ez diete kultura- eta sormen-sektore guztiei berdin eragiten, eta beharrezkoa da ikuspegi berezia bat erabiltzea, industria bakoitzak aldaketa horiei nola erantzuten dien eta haien jasangarritasuna bermatzeko zer estrategia ezar daitezkeen ulertzeko. Euskadin, Orkestrak-Lehiakortasunerako Euskal Institutuak Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailburuordetzarekin lankidetzan orain arte egindako azterlan ekonomikoek aniztasun handia erakutsi dute KSIak osatzen dituzten sektoreen bilakaeran. Horrek estrategia eta politika espezifikoak diseinatzearen garrantzia nabarmentzen du, haien eragin kulturala, soziala eta ekonomikoa ahalik eta handiena izan dadin.

Testuinguru horretan, Euskadiko KSien barruko hiru sektore estrategikoren azterketa zehatza aurkeztu dugu: Liburuak eta Prentsa, Musika, eta Ikus-entzunezkoak eta Multimedia. Sektore horien hautaketak irizpide espezifikoak erantzuten die, garapen esanguratsuak, bai positiboak bai negatiboak, izan dituztenak eta beren beharretara egokituak politika publikoak formulatzeko ulermen sakonagoa behar dutenak lehenetsiz. Horretarako, ikuspegi kuantitatiboa eta kualitatiboa erabili dira, sektore horien egungo egoeraren ikuspegi osoa lortzeko.

Alde batetik, azterketa kuantitatiboak 2020 eta 2023 arteko enpresa kopuruaren eta enpleguaren bilakaera aztertzen du INEren eta EUSTATEN datuak erabiliz, sektore bakoitzaren azken bilakaera ekonomikoaren ebaluazio zehatza ahalbidetzen duen lau digituko CNAE-09an oinarritutako desagregazio mailarekin. Bestalde, azterketa kualitatiboa sektore-taldeen bidez egin da, eta horietan sektore bakoitzeko interesdunen pertzepzioak eta esperientziak bildu ziren. Ikuspegi horrek horietako bakoitzaren barruan sortzen ari diren joerak, erronkak eta aukera espezifikoak identifikatzea ahalbidetu du.

Liburua eta prentsa

Euskadiko Liburuaren eta prentsaren sektoreak, 2020 eta 2023 artean enpresa kopuruaren % 9,82ko jaitsierak markatutako bilakaera ekonomikoa izan du. Beherakada horrek eragina izan du jarduera propioetan (-% 11,98) zein osagarrietan (-% 6,96) balio-kate osoari eragiten dion egitura krisia erakutsiz. Gainera, enplegua % 3,90 jaitsi da, batez ere beherakada nabarmenena jasan duten argitalpenean eta liburuaren salmentan eraginez. Sektorearen beste ezaugarri bat negozioen aldakortasun handia da, enpresen ia % 30ak hiru urtean behin berritzen baititu bere karguak, eta alta baino baja gehiago daude. Enpresen kontzentrazioa beste fenomeno esanguratsu bat da: egoitza nagusia Euskaditik kanpo duten baina eskualdean jarduten duten enpresa kopurua % 23,08 hazi da, 2020ko 39tik 2023ko 48ra igoz, eta horrek merkatua argitaletxe-talde handietan zentralizatzen eta tokiko eragileen eragina murrizten ari dela iradokitzen du. Alderaketari dagokionez, Euskadik, Madril (146) eta Kataluniak (129) baino sektoreko enpresa-dentsitate txikiagoa du 100.000 biztanleko (76), Nafarroa (75) baino handiagoa izan arren.

Gainera, Liburu eta Prentsa sektoreko eragileek adierazten dutenez, 2021 eta 2024 artean Estatuan liburuaren salmentak % 16,1 hazi diren bitartean Euskadin igoera moderatuagoa izan da (% 5,2), hizkuntzaren arabera alde nabarmenarekin: gaztelaniazko salmentak % 16,7 handitu dira, eta euskarazkoak, berriz, % 7 jaitsi. Eragileek adierazten dute, eraldaketa digitala gorabehera, liburuak direla oraindik ere formatu nagusia (irakurleen % 95), baina plataforma digitalen lehia eta liburu-denden itxiera eragina izaten ari, da sektorean, tokiko argitaletxeetan batez ere. Prentsak, bere aldetik, % 80ko jaitsiera izan du inprimatutako salmentei dagokienez, eta horrek harpidetza digitaleko eredueta eta formatuen dibertsifikaziora aldatzera eraman ditu komunikabideak. Hala ere, eredu berri horiek ez dute guztiz konpentsatu publizitate-sarreraren galera, eta horrek sektorearen iraunkortasunari buruzko ziurgabetasuna sortu du.

Eraldaketa digitalak eta kontsumo ohituren aldaketek erronka handiak sortu dituzte gaztelaniarekin eta ingelesarekin lehiatzeko zailtasunak dituzten euskaraz idatzitako edukien sustapenerako eta banaketarako. Eragileek adierazten dute plataforma digitaletan ikusgaitasun faltak eta gazteen artean ezagunak diren generoen eskaintza mugatuak egoera hori areagotu egiten dutela. Hala ere, badaude formatuen dibertsifikazioaren bidez, sektorea indartzeko aukerak, audio-liburuaren, podcasten eta literaturan oinarritutako ikus-entzunezko edukien hazkundearekin. Era berean, euskaraz irakurtzea sustatzeko estrategiak proposatzen dira, hala nola liburu eta prentsa ekosistemako eragile guztiekin koordinatutako irakurketa planak. Beraz, eragileek ondorioztatzen dute sektorearen jasangarritasuna bermatzeko ezinbestekoa dela lankidetzako publiko-pribatua indartzea eta sustapen- eta banaketa-estrategiak merkatu digitalaren dinamika berrietara egokitzea.

Musika

Euskadiko musika sektoreari dagokionez, enpresa kopurua % 7,43 hazi zen 2020 eta 2023 artean, 2023an guztira 636ra iritsiz, hau da, IKSIn guztien % 3,72a. Hazkunde hori Bizkaian (% 10,23) nabarmenagoa izan da Gipuzkoan (% 6) eta Araban (% 3,57) baino, Bizkaia sektoreko gune na-

gusi gisa finkatuz (enpresen % 52,76a). Hazkunde hori gorabehera, enplegua % 3,95 jaitsi da, 63 lanpostu galduz, eta horrek hezkuntza sektorean eta musika-tresnen fabrikazioan izan du eragina bereziki. Gainera, sektorea negozioen aldakortasun handiarengatik bereizten da, % 27,03ko bajak izanik, alta berri kopuru handiak (% 34,46) konpentsatu arren, eta horrek egitura produktiboaren etengabeko berritzea iradokitzen du. Gainera, autonomoen presentzia (% 63,36) % 17,49 hazi da, sektorearen atomizazio joera erakutsiz. Hala ere, Euskadi nazioko batez bestekoaren gainetik dago 100.000 biztanleko sektoreko enpresa kopuruari dagokionez (25, estatu mailan 8 diren bitartean), eta horrek ekosistema dinamikoa erakusten du, enplegua finkatzeko erronkak dituen arren.

Eztabaida-taldean parte hartu duten eragileek uste dute Euskadiko musika sektoreak susperraldi sendoa izan duela pandemiaren ondoren, musika-jarduera berpiztu egin dela. Eraldaketa digitalak funtsezko zeregina izan du bilakaera honetan, tresna digital batzuek barne kudeaketa hobetu eta ikuskizunen sustapena bultzatu baitute, ikusgaitasun handiagoa eta ikus-entzule berrien sarrera ahalbidetuz. Hala ere, eraldaketa horrek erronkak ere ekarri ditu, hala nola adimen artifizialaren agerpena musika-konposizioan. Sorkuntzarako aukera berriak irekitzen dituen arren, erronkak ere sortzen ditu musika ekoizpenaren araudiari, egile-eskubideei eta etikari dagokienez.

Gainera, uste dute Euskadiko musikaren erronka garrantzitsu bat euskaraz egindako musikaren nazioartekotzea eta sustapena, dela. Izan ere, bere identitate-balioa izan arren, zailtasunak ditu plataforma handiek menderatutako merkatu globalean kokatzeko. Musika Bulegoa, Etxepare Institutua eta Eusko Jaurlaritza bezalako erakundeak sektorearen nazioarteko presentzia sustatzeko lanean ari diren arren, euskal musikak azoka eta ekitaldietan duen presentzia mugatua da oraindik.

Beraz, Euskadiko musika ekosistema indartzeko helburuarekin, eragileek administrazioen eta industriako eragileen arteko koordinazioa hobetzea, finantzaketa lortzeko sarbidea erraztea eta lankidetzak sareak bultzatzea proposatzen dute. Era berean, banaketa-kanal egituratuagoak sortzearen garrantzia azpimarratzen da, batez ere musika klasiko eta garaikidearentzat, kultur espazioetan horien jarraitutasuna eta presentzia bermatuz. Funtseko beste alderdi bat tokiko artistek komunikabideetan duten ikusgaitasuna indartzea da, plataforma digital eta tradizionaletan haien presentzia sustatuz, haien irismena zabaltzeko eta gizartean duten eragina sendotzeko.

Ikus-entzunezkoak eta Multimedia

Euskadiko Ikus-entzunezko eta Multimedia sektoreak hazkunde positiboa izan du 2020 eta 2023 artean, enpresa kopurua % 6,48 handituz, 2023an guztira 1.611 izatera iritsiz, hau da, KSI guztien % 9,42. Hazkunde hori hiru lurralde historikoetan eman da, Araban (% 14,29), Gipuzkoan (% 7,29) eta Bizkaian (% 4,82). Hala ere, sektoreak enpresa aldakortasun handia izan du, % 33,58ko baja-tasarekin, eta hori konpentsatu egin da erregistro alta eta sarrera berri kopuru handiarekin (% 40,05). Kulturako beste sektore batzuek ez bezala, hazkunde horrek eragin zuzena izan du enpleguan, % 15,81 handitu baita (944 lanpostu berri), batez ere jarduera osagarrietan (% 25,22). Gainera, sektorea nazioko batez bestekoaren gainetik dago 100.000 biztanle bakoitzeko enpresa

kopuruari dagokionez (66, 52ren aldean) bai eta sektoreko enpresek ekonomia osoan duten ehu-nekoari dagokionez (% 1,09 Euskadin, % 0,78 estatu mailan).

Ikus-entzunezko eta Multimedia sektoreko enpresa kopuruari eta enpleguari buruzko datuek ez di-gute oraindik azken urteko hazkundera neurtzeko aukerarik ematen, baina sektoreko eztabaida-tal-dean parte hartu duten eragileek bultzada nabarmena hautematen dute, zerga-pizgarrien ezarpena-rengatik batez ere. Horiek nazio eta nazioarteko ekoizpen handien etorrera bultzatu dute, eta horrek jarduera handiagoa sortu du sektorean, eta industriari lotutako zerbitzu osagarriak ere bultzatu ditu, hala nola zerbitzu teknikoak, logistika eta ostalaritza. Hala ere, aldibereko filmaketa kopuru handiak profesional espezializatuen eskaera handiagoa ere sortu du, eta horrek tentsio handia sor-tu du tokiko lan merkatuan, giza bali- bide mugatuak dituen sektorea baita. Gainera, funtsezko profilen falta identifikatu da, hala nola ekoizpen exekutiboko prestakuntza duten pertsonak, horien lana ezinbestekoa baita proiektuen kudeaketarako eta baliabideen optimizaziorako. Hazkunde hori sendotzeko eta sortutako aukerak garapen estruktural bihurtzea ziurtatzeko, eragileek azpiegitu-ra espezializatueta inbertitzeko eta prestakuntza indartzeko beharra azpimarratzen, sektoreak erroka berriei erantzutea eta bere potentziala handitzea ziurtatuz.

Industriako eragileek ere hautematen dute eraldaketa digitalak aukera berriak ireki dituela ikus-entzunezkoen ekoizpenean eta banaketan, Euskadiko edukien eskaintza dibertsifikatzen ari diren podcastak, audiofikzioa eta multimedia proiektuak bezalako formatu berritzaileak hedatzea ahalbidetuz. Hala ere, euskarak errokak ditu ikusgaitasunari eta sarbideari dagokionez, plataforma global handiek menderatutako merkatuan. Bere presentzia indartzeko eta zabalkundera errazteko, industriako eragileek euskaraz idatzitako edukiak bilduko dituen eta publiko zabalagoetara iristeko aukera emango lukeen beste eskualde batzuetako eredu arrakastatsuetan inspiratutako plataforma digital zentralizatua sortzea proposatzen dute. Gainera, funtsezkoa iruditzen zaie kontsumitzaileen datuen kudeaketa hobetzea, plataformekin akordioak ezarri audientzien eta kontsumo ohituren in-guruko informazio zehatza lortzeko. Horrek estrategia eraginkorragoak diseinatzeko aukera eman-go lieke ekoizleei. Gainera, eragileek administrazioen eta sektore pribatuaren arteko koordinazioa indartzearen, finantzaketa lortzeko sarbidea erraztearen eta administrazio-prozedurak arintzearen garrantzia azpimarratzen dute, leihatila bakar baten bidez, Euskadin ikus-entzunezko ekosistema sendoagoa, lehiakorragoa eta , hazkunde jasangarria izateko gaitasuna izango duena finkatzeko helburuz.

Txosten honetan aztertutako sektore bakoitzaren aldeak eta berezitasunak gorabehera, Euskadi-ko KSI guztietan dinamika komunak ikus daitezke. Horien artean, trantsizio digitalak balio-kateko prozesu desberdinak eraldatzeko duen funtsezko eginkizuna nabarmentzen da, baita nazioarteko irismena zabaltzeko beharra ere, sektore bakoitzaren profesionalizazioa eta hazkundera indartzeko. Era berean, funtsezkoa da eremu bakoitzaren barruan integrazioa eta lankidetzaren sustatzea haien garapena bultzatzeko, eta, gainera, politika publikoen bidez sektore guztiak suspertuko dituzten erakundeak laguntza indartzea. Joera horiek ezinbestekoak dira etorkizunean KSI guztien egonkor-tasuna eta lehiakortasuna bermatuko dituzten estrategiak diseinatzeko.